

Årsberetning 2005

**Forskningsklinikken for
Funktionelle Lidelser
og Psykosomatik**

Århus Universitetshospital

Indhold

FORORD	4
ORGANISATORISKE FORHOLD	6
MEDARBEJDERE	7
KLINISK FUNKTION	8
FORSKNING	8
FORSKNINGSPUBLIKATIONER	10
PH.D.-AFHANDLINGER	11
BØGER OG BOGKAPITLER	12
UNDERVISNING OG ØVRIGE AKTIVITETER	12
KONGRESSER, SYMPOSIER OG SEMINARER MED AKTIVE PRÆSENTATIONER.....	12
UNDERVISNING.....	12

Forord

Forskningsklinikken for Funktionelle Lidelser og Psykosomatik blev grundlagt i foråret 1999, hvor klinikken blev oprettet på initiativ af Århus Amt og Århus Universitetshospital. Ved sin oprettelse var navnet Forskningsenheden for Funktionelle Lidelser, Psykosomatik og Liaisonpsykiatri.

På baggrund af en positiv international evaluering af afdelingens forskningsaktiviteter besluttede sundhedsudvalget for Århus Amt, at gøre enheden permanent fra 2005. Samtidig blev enheden organisatorisk forankret som en afdeling på Århus Sygehus og navnet blev ændret til det nuværende Forskningsklinikken for Funktionelle Lidelser og Psykosomatik. Det blev besluttet, at bibeholde en rådgivende bestyrelse for afdelingen.

Målgruppen for arbejdet på FFL er patienter, der præsenterer medicinsk uforklarede eller funktionelle fysiske symptomer, dvs. fysiske symptomer der ikke kan forklares ved nogen kendt konventionel defineret somatisk lidelse. Disse funktionelle, herunder somatoforme, lidelser er hyppige i alle kliniske sammenhænge og udgør en væsentlig økonomisk belastning for sundhedsvæsenet og samfundet i øvrigt.

Afdelingens forskningsaktiviteter tager udgangspunkt i en tværfaglig tilgang til de funktionelle lidelser, idet de ses under såvel en psykiatrisk/psykologisk, en somatisk, som en kulturel og social synsvinkel.

Siden oprettelsen har FFL haft 2 hovedforskningslinjer bestående af en klinisk linje og en mere grundvidenskabelig linje. Den kliniske linje består bl.a. af evidens og teoribaseret udvikling af behandlingsmetoder til behandling af funktionelle lidelser, dels i specialiseret regi, dels igennem uddannelse af praktiserende læger til selv at varetage behandlingen af patienterne (TERM-modellen). Desuden er der udviklet diagnostiske hjælpemidler og screeningsinstrumenter til ikke-psykiatriske læger, og der arbejdes intenst med at forbedre og udvikle valide diagnoser inden for området. Der er foretaget epidemiologiske undersøgelser over forekomsten af funktionelle lidelser og deres forbrug af sundhedsydelser, og betydningen af funktionelle lidelser for sygemeldinger og forbrug af sociale ydelser. Den grundvidenskabelige linje består bl.a. af forskning i sygdomsadfærden og selvoplevet helbred hos patienter med funktionelle lidelser, neurobiologiske og neuropsykologiske forhold mv.

Forskningsklinikken har siden 2005 modtaget patienter til behandling og udredning. Behandlingen foregår som kognitiv adfærdsbehandling i grupper.

Forskningsklinikken samarbejder med en bred vifte af nationale og internationale forskningsinstitutter, kliniske afdelinger, socialsektoren, praktiserende læger mv.

Organisatoriske forhold

Forskningsklinikken hører under Århus Sygehus. Afdelingen ledes af ledende overlæge Per Fink. Udover basisfinansieringen fra Århus Amt modtager klinikken tilskud fra Aarhus Universitet og er tilknyttet Aarhus Universitet via et klinisk lektorat. Afdelingen har en faglig og rådgivende bestyrelse, som består af:

- Per Fink, ledende overlæge, dr. med., ph.d., Forskningsklinikken
- Hans Peder Gravesen (formand), cheflæge, Århus Sygehus
- Per Jørgensen, cheflæge, dr. med., Psykiatrilæden, Psykiatrisk Hospital
- Troels Staehelin Jensen, prof., dr. med., Neurologisk afd. F, Århus Sygehus
- Heine Svarrer, overlæge, Reumatologisk. afd., Aalborg Sygehus
- Bobby Zachariae, prof., dr. med., Psykoonkologisk Forskningsenhed, Psykologisk Institut, Aarhus Universitet
- Bjarke Paarup-Laursen, lektor, Afdeling for Antropologi og Etnografi, Aarhus Universitet
- Frede Olesen, prof., dr.med., Forskningsenheden for Almen Medicin, Aarhus Universitet
- Per Vestergaard, prof., dr. med., Den Centrale Enhed, Psykiatrisk Hospital
- Jens Ole Skov, afdelingschef, Århus Amt, Sundhedsstaben
- Claus Vinther Nielsen, ledende amtsoverlæge, ph.d., Afd. for Folkesundhed
- Kirsten Horsten, socialoverlæge, Århus Kommune

Medarbejdere

Enheden er normeret til 7 forskerstillinger inklusiv en statistiker.

Afdelingsleder

- Forskningsleder, ledende overlæge, dr.med., ph.d. Per Fink

Ordinært aflønnet videnskabeligt personale

- Cand.psych. Lisbeth Frostholt (ph.d.-studerende)
- Cand.med. Ruta Kuzminskite (ph.d.-studerende)
- Cand.med. Emma Rehfeld
- Cand.scient. Eva Ørnbøl

Fondslønnet videnskabeligt personale

- Cand.mag. Trine Dalsgaard (ph.d.-studerende)
- Cand.med. Henriette Schou Hansen (ph.d.-studerende)
- Cand.med. Charlotte Ulrikka Rask (ph.d.-studerende)
- Cand.med. Andreas Schröder (ph.d.-studerende)
- Mag.art., ph.d. Mette Bech Risør
- Mag.art., ph.d. Ann Ostefeld-Rosenthal
- Socialrådgiver, MPH, Karen Sørensen
- Socialrådgiver, Jette Gregers Sørensen
- Stud. psych. Tina Carstensen

Teknisk administrativt personale, fonds- eller ordinært aflønnet

- IT-medarbejder Flemming Andersen
- Lægesekretær Tinna Lauritsen
- Korrespondent Marie Louise Bro Pold
- Korrespondent Malene Skjøth

Klinisk funktion

Afdelingen havde håbet, at kunne oprette en egentlig klinisk funktion fra 2005, men denne funktion blev ikke bevilliget fra Århus Amt. Igennem en abonnementsaftale med de jyske amter og overflytning af ressourcer fra forskningsdelen til klinisk arbejde, er det dog lykkedes, at finde finansiering til en begrænset forskningsbaseret klinisk funktion.

I 2005 modtog klinikken således 93 henvisninger, hvoraf de 33 blev afvist. Der blev påbegyndt behandling af 60 patienter i 2005. 55 Patienter blev afsluttet i 2005. Forskningsenheden har 65 patienter i ambulant behandling ved årsskiftet. Klinikken har i betydeligt omfang givet råd og vejledning vedrørende konkrete patienter, til læger og sociale myndigheder.

Forskning

Specialiseret behandlingsprojekt

Pilotprojekt: Behandling af patienter med kroniske funktionelle lidelser. En randomiseret, kontrolleret undersøgelse af kognitiv adfærdsterapi i gruppe overfor støttegruppe med vejledning.

Hovedansvarlig: Cand.med., ph.d.-stud. Schröder A. og cand.med. Rehfeld E.

Behandling af patienter med kroniske funktionelle lidelser. En randomiseret, kontrolleret undersøgelse af specialiseret behandling over for sædvanlig behandling.

Hovedansvarlig: Cand.med., ph.d.-stud. Schröder A. og cand.med. Rehfeld E.

Støttegrupper for somatiserende patienter: en antropologisk undersøgelse af det sociale samværs terapeutiske potentiale - uden terapi

Hovedansvarlig: Mag.art., ph.d. Risør MB.

Den sociale konstruktion af sygdomsadfærd - en antropologisk analyse af funktionelle lidelser med fokus på relationen mellem patient, hverdagsliv og sundhedssystem

Hovedansvarlig: Mag.art., ph.d. Risør MB.

Whiplash projektet

Psykologiske faktorerens betydning for symptombilledet og sygdomsforløbet hos patienter udsat for akut whiplash traume.

Hovedansvarlig: Stud.psych. Carstensen T.

Neurobiologiske og neuropsykologiske markører hos patienter med multisymptomatiske funktionelle lidelser.

Hovedansvarlig: Cand.med., ph.d.-stud. Kuzminskyte R.

Social- og arbejdsmarkedsforhold ved funktionelle lidelser

Hovedansvarlig: Socialrådgiver, MPH Sørensen K.

Funktionelle symptomer hos 5-årige børn, prævalens, psykiske risikofaktorer og psykiatrisk komorbiditet

Hovedansvarlig: Cand.med., ph.d.-stud. Rask C.

FIP-projektet

Forebyggelse af funktionelle lidelser og u hensigtsmæssig sygdomsadfærd i almen praksis. Forskergruppen består af: Fink P., Olesen F., Paarup-Larsen B., Zachariae B., Dalsgaard T., Toft T., Frostholt L., Christensen KS., Nielsen JM. og Rosendal M.

Projektet består af en række afsluttede og uafsluttede delprojekter. Følgende forskningsprojekter er igangværende:

Sygdomsopfattelse i almen praksis

Hovedansvarlig: Cand. psych., ph.d.-stud. Frostholt L.

Funktionelle lidelser i kontekst - imod en forståelse af overordnede sociokulturelle strømninger i individuel somatiserende sygdomsadfærd.

Hovedansvarlig: Cand. mag., ph.d.-stud. Dalsgaard T.

Prædiktorer for funktionelle lidelser i almen praksis -forebyggelse af kroniske forløb

Hovedansvarlig: Cand.med., ph.d.-stud. Hansen HS

Øvrigt

I forbindelse med diagnostik og metoder er afdelingen blevet inddraget i arbejdet med at forbedre SCAN-interviewet og på sigt vores diagnosesystem.

Endvidere arbejdes der med et nyt spørgeskema som WHO (WHO-DAS II) har introduceret, og dette bliver testet og afprøvet.

Afdelingen er desuden involveret i udviklingen af den netbaserede Medicinordbog, under projekt MEDVID, ledet af professor M. Pilegaard, Århus Handelshøjskole.

Forskningspublikationer

Blach E, Fink P. Antidepressiv farmakologisk behandling af somatoforme tilstande og funktionelle syndromer. Ugeskrift for læger 2005; 167(2):148-152

Christensen KS, Toft T, Frostholt L, Ørnboel E, Fink P, Olesen F. Screening for common mental disorders: who will benefit? Results from a randomised clinical trial. Fam Pract. 2005 Aug;22(4):428-34. Epub 2005 May 16.

Christensen KS, Fink P, Toft T, Frostholt L, Ørnboel E, Olesen F. A brief case-finding questionnaire for common mental disorders: the CMDQ. Fam Pract. 2005 Aug;22(4):448-57. Epub 2005 Apr 6.

Fink P, Rosendal M, Olesen F. Classification of somatization and functional somatic symptoms in primary care. Aust.N.Z.J.Psychiatry 2005;39:772-81.

Fink P, Hansen MS, Søndergaard L. Somatoform disorders among first-time referrals to a neurology service. Psychosomatics 2005;46(6):540-48

Fink P, Ørnboel E, Toft T, Christensen KS, Frostholt L, Olesen F. En ny empirisk baseret hypokonder diagnose. Ugeskrift for læger 2005;167(32):2896-9

Frostholt L, Fink P, Christensen KS, Toft T, Ørnboel E, Olesen F, Weinman J The uncertain consultation and patient dissatisfaction: the impact of patients' illness perceptions and training of general practitioners' communication skills. Psychosomatic Medicine 2005; 67:897-905.

Frostholt L, Fink P, Christensen KS, Toft T, Ørnboel E, Olesen F, Weinman J The patients' illness perceptions and the use of primary health care. Psychosomatic Medicine 2005;67:997-1005.

Hansen MS, Fink P, Søndergard L, Frydenberg M. Mental illness and health care use: Study among new neurological patients. *General Hospital Psychiatry* 2005; 27: 119-24

Kolstad HA, Silberschmidt M, Nielsen JB, Østerberg K, Andersen JH, Bonde JP, Fink P. Multiple Chemical Sensivity, en veldefineret lidelse? *Ugeskrift for Læger*, in press 2005

Risør, M B. Introduktion. *Tidsskrift for Forskning i Sygdom og Samfund*, nr. 3, 2005

Risør, M B, Risør, T. Den praktiserende læge – eksistentiel søgen efter professionel identitet. *Tidsskrift for Forskning i Sygdom og Samfund*, nr. 2, 2005

Rosendal M, Fink P, Olesen F. Somatization, heartsink patients, or functional somatic symptoms? Towards a clinical useful classification in primary health care. *Scand J Prim.Health Care* 2005;23:3-10.

Rosendal M, Olesen F, Fink P. Management of medically unexplained symptoms. *BMJ*. 2005 Jan 1;330(7481):4-5.

Rosendal M, Olesen F, Fink P. Håndtering af medicinsk uforklarede symptomer *Ugeskr Laeger*. 2005 Mar 21;167(12-13):1371.

Toft T, Fink P, Ørnboel E, Christensen KS, Frostholt L, Rosendal M, Olesen F. Mental disorders in primary care: Prevalence and comorbidity among disorders. Results from the FIP study. *Psychl Med*. 2005; 8: 1175-84

Vedsted P, Nielsen JM, Fink P, Sørensen, HT, Olesen F. Physical, mental and social factors associated with frequent attendance in Danish general practice. A population-based cross-sectional study. *Soc Sci Med*. 2004 Aug;59(4):813-23.

Ph.d.-afhandlinger

Frostholt L. S Illness perceptions in primary care patients. PhD thesis. Faculty of Health Sciences, University of Aarhus, Denmark, 2005

Dalsgaard T. "If only I had been in a wheelchair" – An anthropological analysis of narratives of sufferers with medically unexplained symptoms. PhD thesis. Faculty of Humanities & Faculty of Health Sciences, University of Aarhus, Denmark, 2005

Bøger og bogkapitler

Fink P. Somatoforme lidelser og funktionelle symptomer: Fysiske sygdomme uden påviseligt legemligt grundlag, Psykiatrifonden, marts 2005

Undervisning og øvrige aktiviteter

Kongresser, symposier og seminarer med aktive præsentationer

Undervisning

Forskeruddannelse:

Forskningsklinikken har 4 ph.d.-studerende.

Medarrangør af og flere medarbejdere har undervist på spørgeskemakursus for ph.d.-studerende.

Ordinær uddannelse:

A-kursus på speciallægeuddannelsen i almen medicin

Cand.stat. Eva Ørnboel har undervist på spørgeskemakursus på Århus Universitet samt på kursus for medicinstuderende: 'Epidemiologi og biostatistik' og 'Postgraduate course in linear logistic regression', Århus Universitet.

Cand.med. Charlotte Ulrikka Rask har undervist i børne- og ungdomspsykiatri på medicin studiets 10. og 11. semester, Sundhedsvidenskab, Århus Universitet.

Mag. art., ph.d. M. Bech Risør har undervist på Master i Sundhedsantropologi på henholdsvis Afdeling for Antropologi og Etnografi, Aarhus Universitet, og Institut for Antropologi, Københavns Universitet.

Ph.d.-uddannelsen i kvalitative metoder, Institut for Almen
Medicin/Forskningsenheden for Almen praksis, Århus Universitet.

Afdelingens medarbejdere har endvidere været arrangører og/eller oplægsholdere på diverse ad hoc symposier, workshops og temadage i ind- og udlandet, og har holdt indlæg for og undervist en bred vifte af faggrupper på alle niveauer herunder også mere populær formidling.

Afdelingens medarbejdere har også afholdt en række TERM kurser for alment praktiserende læger og andet sundhedspersonale.

Konferencer med aktive præsentationer

- Fink P. Kursus om funktionelle lidelser, Psykiatrifonden, København, marts 2005
- Fink P. New innovations in health psychology and psychosomatic medicine, Nadi, Fiji, april 2005
- Fink P. Whiplash og Funktionelle lidelser, Videnscenter for Specialpædagogik, Næstved, juni 2005
- Fink P. Nordisk Kongres i almen Medicin, Stockholm, juni 2005
- Fink P. KAS 2005, Hypochondriasis & Health Anxiety: New Perspectives on an ancient suffering, Karolinska Instituttet, Stockholm, Sverige, juni 2005.
- Fink P, A. Schröder, E. Rehfeld. The 8th. Annual Scientific Meeting of the European Association of Consultation Liaison Psychiatry and Psychosomatics (EACLPP), Istanbul, September, 2005.
- Frostholt L. European Health Conference (EHPC), National University of Ireland, Galway, aug.-sept. 2005.
- Kuzminskyte R. 11th World Congress on Pain, International Association for the Study of Pain (IASP) Sydney, Australia, august 2005
- Rehfeld E. Nordisk Psykiatrisk kongres, Gøteborg, juni 2005
- Risør MB. Sundhedsfremme og forebyggelse, Hindsgavl, Middelfart, juni 2005
- Rosenthal AO. Divination and healing in Denmark. Unveiling the Hidden: An Interdisciplinary Conference on Divination, København, august 2005

Gæsteforelæsninger

Enheden arrangerer hvert år en åben møderække, hvor ind- og udenlandske forskere inviteres til at fremlægge og diskutere deres forskning med enhedens medarbejdere og andre interesserede.

- Jens Krogh, Afdelingschef, Afdelingen for Folkesundhed, Århus Amt. *Sundhedstjenesteforskning og Miljø for Folkesundhedsvidenskab— perspektiver og muligheder*
- Lene Vase, ph.d.-studerende, Psykologisk Institut, Århus Universitet. *Psykologiske og fysiologiske faktorer der bidrager til placebo analgesia*
- Birgitte Schantz Laursen, Senior forsker, ph.d. Forskningsenhed for Klinisk Sygepleje, Ålborg Sygehus. *Smerte og seksualitet: Hvordan påvirker det kvinders seksualitet at have kroniske non-maligne smerter*
- Michael Martini Jørgesen, Psykolog, ph.d., Århus Kommunes BST. *Individuelle forskelle i følelsesmæssig regulering og somatisering*
- Morten Steen Hansen, cand.med., ph.d., praktiserende læge. *Patienttilfredshed på somatisk afdeling: Spiller psykisk lidelse en rolle?*
- Mogens Fjord Christensen, overlæge, Silkeborg Central Sygehus. *Recidiverende mavesmerter hos børn*
- Janne Hertz, cand.psych. & Rikke Brix, cand.psych, Arbejdsmedicinsk Klinik, Århus Sygehus, NBG. *Erfaringer fra Pilotprojekt: Kognitiv gruppeintervention i.f.t. arbejdsbetinget stress*
- Joanna Wieclaw, cand.psych., Arbejdsmedicinsk Klinik, Århus Sygehus, NBG. *Erhvervsrisiko for affective og stress-relaterede tilstande*
- Bo Netterstrøm, ledende overlæge, Arbejdsmedicinsk Klinik, Hillerød Sygehus. *Behandlingen af stress*
- Hanne Nødgaard, børnelæge, Skejby Sygehus. *Socialpædiatri fra en klinisk vinkel, herunder Münchausen by proxy (MBP)*

Gæster:

Peter Salmon, professor, Department of Clinical Psychology, University of Liverpool.

Udvalgsarbejde og anden virksomhed:

Fink P.:

- Næstformand for interessegruppe for psykosomatik og liaisonpsykiatri under Dansk Psykiatrisk Selskab.
- Medlem af bestyrelsen for *European Association for Consultation-Liaison Psychiatry and Psychosomatics* (EACLPP).
- Medlem af editorial board for *General Hospital Psychiatry*
- Reviewer: PLOs Medicine, General Hospital Psychiatry, Journal of Clinical Epidemiology, Acta Psychiatrica Scandinavia, Journal of Psychosomatic Research, Scandinavian Journal of Primary Health Care, Ugeskrift for Læger
- Lektorbedømmelse for Københavns Universitet, marts 2005

Risør MB.:

- Medlem af Scleroseforeningens Behandlingsudvalg
- Bivejleder/metodevejleder for 3 ph.d.-studerende: Dea Kehler (cand.med.), Mette Ludvigsen (cand. cur.) og Henriette Schou Hansen (cand.med.).
- Vejleder for videnspilot Anne Moloney, Kiropraktisk Klinik Rødby
- Konsulent for DSOG og Jordmoderforeningen på forskningsprojektet ”kejsersnit på mors ønske”.
- Ansvarshavende redaktør for *Tidsskrift for forskning i sygdom og samfund*, Afdeling for Antropologi og Etnografi, Århus Universitet .

Rask C.:

- Reviewer: European Child and Adolescent Psychiatry

**Forskningsklinikken For Funktionelle Lidelser
og Psykosomatik
Århus Universitetshospital
Nørrebrogade 44
8000 Århus C**

**Telefon: 8949 4310
8949 4327**

Fax: 8949 4340

Email: flip@as.aaa.dk

Hjemmeside: www.sundhed.dk/info/ffl